

Osedžas zeme kā miltu burka

Līvija DŪMIŅA, tālr. 67886807

Režisora Viestura Sīļa debija uz Latvijas Nacionālā teātra lielās skatuves, iestudējot amerikāņu Treisija Letsa pasaulē daudz uzvesto lugu *Augusts: Osedžas zeme*, kļuvusi pār ārkārtēju notikumu.

Spridiet paši – dramatiskā teātra izrāde ilgst trīs stundas un 40 minūtes. Skatītājiem un bufetei par prieku ir divi starpbrīži, tomēr nemanu neapmierinātos, kas lavītos uz ārdurvju pusi, nevis steigtos uz kafejnīcu. Jauns režisors, pirmoreiz strādājot uz lielās skatuves, pārlicina gan par inscenētāja prasmēm, gan spēju aktierus saliedēt ansamblī un vairākiem no viņiem pēc kārtējo darbu sērijas ļauj uzmirzēt ar neredzētu spožmi.

Liels Valtera Sīļa trumpis ir laba dramaturģija, turklāt iestudējums ļauj secināt, ka viņš zina, ko un kāpēc dara, valdot pār darbu, nevis ļaujot tam valdīt pār sevi. Un tas viss nebūt nav tik pašsaprotami, kā varētu kādam šķist.

Letsa lugas centrā ir viena ģimene, trīs paaudzes, kas mokās ar vienu un to pašu – dzīvi, attiecībām, sevi, jo pieredze tiek pārmanota un kļūdas tāpat. Tā ģimenes māja uz kādu laiciņu kļūst par truša alu, kurā iesprūst, lai padomātu un drosmīgi dotos uz priekšu vai arī atpakaļ vecajā, bet tik pazīstamajā dzīvē, kas neliek riskēt un nirt nezināmos ūdeņos. Letss lugā savācis daudzas mūsu laikmeta zīmes. Kaut arī tās ir vecas kā pati pasaule, taču, vienkopus vienas ģimenes ietvaros liktas, ļauj to (ģimeni) uzvert kā sabiedrības – ASV vai Latvijas, globalizācijas procesos nupat jau vienlīga – modeli. Vēzis, atkarība no alkohola, medikamentiem un narkotikām, nepilngadīgās pavešanas mēģinā-

SĀPĪGI SMIEKLĪGA DRĀMA. Madara Botmane (Džeina), Zane Jančevska (Barbara), Lolita Cauka (Violeta), Mārcis Maņjakovs (šerifs Deons Žilbo), 2. plānā – Anete Saulīte (Džoanna), Juris Lisners (Bils) Valtera Sīļa iestudējumā

jums, incests – laulības pārkāpšana uz šā fona tāds sīkums vien šķiet. Sabiedrības slimības uzrāda morālo krīzi, kad vērtības mainās, un gadsimtu gaitā būvētais pamats zem kājām – ģimene kā institūts – brūk.

Scenogrāfe Ieva Kauliņa projektējusi divstāvu mājas šķērsgriezumu ar vairākām darbības līdžām. Valters Sīlis, organizējot simultāno darbību, panāk dzīves plūdma imitāciju, tā radot ceturtais sienas jeb atslēgas cauruma efektu. Par veiksmīgu uzskatu izrādes intonāciju – psiholoģiski skrupulozi izstrādātiem pustoņiem pa druskai jaucot klāt grotesku, tiek panākta viegla traģikomiska noskaņa, kas izrādi padara baudāmu, neslīgstot nomācošā melnumā.

Nacionālā teātra *Osedžas zeme* piedāvā košu raksturu galeriju – katrs tēls izdevies ar savu aizkadra stāstu. Pāris epizodēs Mārča Maņjakova «zirga smieklis», kas tā

amizē publiku, ļauj atpazīt n-tajās filmās skatīto tipisko amerikāņu lauki-šerifu. Nosvērtā Anetes Saulītes indiānietes Džoannas eksistence, gatavojot ēst, lasot grāmatu vai vienkārši uzklaut, liecina par paaudzū gudrību, kas īpaši kontrastē ar Vestonu ģimenes skaļi grabošo un skapjos slēpto skeletu parādi. (Viela pārdomām par globalizāciju un nacionālās identitātes saglabāšanu.) Ulda Anžes mazā Čārlza – neveiksmnieka kūkums ir kā tiešs tēvu grēku un mātes sāns-

ļa signāls. Ulda Dumpja *ciltstēva*, izbijušā dzejnieka un pasniedzēja Beverlija vienīgajā uznācienā izrādes sākumā, alkohola aizmiglotajā skatienā saskatāms dzīves fiasko – velti nodzīvotā mūža atziņa, kas rezultēsies pašnāvībā, izrādes laikā pamazām apaugot ar nebūt ne patīkamo, taču vienlaikus noslēpumaino atziņu par cilvēku kā vientuļu salu, lai cik banāli tas varētu arī šķist. Bērni nepazīst savus vecākus – tā ir rūgta patiesība, jo ir daudz noklusētā, neizskaidrojamā, sargātā. Mēs bieži nezinām cēloņus,

ar kuru sekām cīnāmies. Un katrs cilvēks ir tieši tik vājš, cik ir.

Nevar neļūsmot (kaut kontekstā tas izklausīsies amorāli) par Jura Hirša *profesionālo* pilngadīgu un nepilngadīgu brunču mednieku Stīvu ar liela kaķa grāciju. Madara Botmane Džeinā precīzi iemieso robežvecumu, kurā vecāku laulības problēmas atstarojošais tīnes spurainums satiekas ar savas sievišķības apzināšanos, kad «par spīti» saplūst ar ziņkāri par nepazīstamo seksa lauku. Gan Jura Lisnera Bils, gan Jāņa Skaņa Čārlzs ir kā

rāmie krasti, pret kuriem skaloties viņu sievu – Zanes Jančevskas Barbaras un Lāsma Kugrēnas Metijas Fejas – emociju viļņiem. Zanei Jančevskai Barbaras loma ir kā sen pelnīta dāvana. Tā ļauj apjaust aktrises spēju mērogu un aiz dramatiski izkāpinātas izteiksmes kā kanvas auduma rūtīm tvert apmaldījušās dvēseles vibrēšanu nelabumā, ko radījis jaunākas sievietes dēļ pamestas sievas aizvainojums, sarežģītās attiecības ar vecākiem, sevis plosīšana starp pāridarījumu, pienākumu un mīlestību.

Katra ar savu sāpi gruzd un uzsprakšķ Barbaras māsas Īvija un Kārena – Daigas Gaismiņas klusinātajai spēlei ir dziļums, Daigai Kažociņai raksturīgajai ekspresivitātei drusciņ pietrūkst smalkuma.

Lolitas Caukas darbs *ciltsmātes* Violetas lomā pelna bravo saucienus. Lai arī šķiet, aktrise brīžiem krīt kārdinājumā pārspēlēt narkomānes klīniskās ainas izpausmes, rakstura šķautnes ir perfekti noslīpētas, un sekot līdzī tam, kā tās mainās, ir liels gandarījums.

Ieguvums ir iepriecinošs. Ja tic mākslas dziedinošajam spēkam, tad *Osedžas zeme* var kļūt par terapeitisku līdzekli sava skeletu skapja revīzijā, lai pārskatītu personiskā ceļa stabiņus potenciālajās grāvmalēs. Aizsargāties, audzējot bruņas, nav ne gudri, ne vērts. Zināms taču, kas notiek ar gliemežiem, pirms tie nokļūst uz pannas, – tiek baroti ar miltiem, lai attūritos no šīs zemes sārņiem, un čaula lido mēslainē. No debesīm raugoties, gliemeži vien esam. ■

Foto: Guntars JANATIS